

Monika Nęcka

Wydział Sztuki, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Kompetencje animatora z punktu widzenia edukacji artystycznej

Współczesne tendencje pedagogiczne wskazują, że edukacja artystyczna zyskała znacznie szerszą perspektywę i przestrzeń działania niż edukacja sztuki w tradycyjnym znaczeniu. Jej najbardziej tradycyjna forma była znana pod nazwą „uczenie rysunku i malarstwa” i polegała bardziej na uczeniu działania mającego swoją metodykę, ale niezwiązanego z postawą wobec rzeczywistości. U schyłku XVIII wieku Friedrich Schiller w *Listach o wychowaniu estetycznym człowieka* podjął próbę zintegrowania człowieka przez umoralniający wpływ sztuki, podkreślając, że edukacja musi maksymalnie wyzyskać sztukę dla rozwoju człowieka.

Artyści polscy już od momentu odzyskania państwowości podkreślali pierwszorzędne znaczenie sztuki dla społeczeństwa, a jej nauczanie i obecność w rzeczywistości społecznej postrzegali jako warunek normalizacji życia i zajęcia równoprawnego miejsca wśród narodów Europy. Szkolnictwo artystyczne miało szeroko rozwijać problematykę wychowania poprzez sztukę jako kształcenia ku wolności człowieka będącego jednostką i członkiem społeczności. Ówczesni autorzy podkreślali znaczenie sztuki jako działalności przygotowującej do niezależnego myślenia, rozbudzania wrażliwości, pobudzającej refleksję wobec rzeczywistości, a w rezultacie rozbudzającej świadomość istnienia na podstawie najistotniejszych wartości, prowadzącej do tworzenia się tożsamości osobowej i narodowej. Następstwem była pogłębiona refleksja co do zadań szkolnictwa artystycznego. Opierała się ona głównie na badaniach psychologów rozwojowych, pedagogów i estetyków, którzy zgadzali się z tezą, iż edukacja ta ma dotyczyć poszczególnego, indywidualnego istnienia, jego sposobu odczuwania, wrażliwości i w rezultacie ekspresji stanów emocjonalnych i kreacji. Podkreślano, że nie tylko należy wychowywać do świadomego odbioru sztuki, ale także sztuka ma służyć wychowaniu, czyli być środkiem do uwrażliwiania i uaktywniania jednostek. Za Herbertem Readem podkreślano, że sztuka powinna stać się zasadniczą podstawą wychowania, gdyż tylko ona może

sprawić, iż wyobrażenie i pojęcie, wrażenie i myśl wzajemnie sobie odpowiadają i łączą się w świadomości człowieka¹. Według badacza wychowanie przez sztukę stanowi bardzo istotne wzbogacenie procesu wychowawczego o to, czego nie dostrzega tradycyjna pedagogika nastawiona na działania instrumentalne, pozbawione wyobraźni. Podkreślał rolę sztuki jako czynnika osobotwórczego. Wcześniej Stefan Szuman wskazał na podobieństwa, a wręcz analogie pomiędzy oddziaływaniem wychowawczym a wychowaniem przez sztukę.

W wychowaniu estetycznym, określanym coraz częściej mianem „wychowanie przez sztukę”, można wyodrębnić dwie metody. Ze względu na cele i rodzaje działalności wychowawców i wychowanków Szuman określa te metody następująco: „pierwsza z nich polega na wychowywaniu i kształceniu odbiorców sztuki, którzy umieliby w sposób wnikliwy i pogłębiony percypować, rozumieć i przeżywać utwory wielkich artystów (architektów, rzeźbiarzy, malarzy, muzyków, powieściopisarzy, poetów itp.) i dzięki temu stali się zdolni odnosić się do sztuki z szacunkiem i miłością oraz z pragnieniem wnikliwego poznawania i przeżywania arcydzieł sztuki. Tą metodą wprowadzamy naszych wychowanków w świat kultury artystycznej i dajemy im możliwość korzystania z wartości i dóbr tej kultury.

Druga z metod stosowanych w praktyce wychowania estetycznego jest całkiem inna. Polega ona na pobudzaniu, pielęgnowaniu i rozwijaniu twórczej aktywności wychowanków, bądź samorodnej i swobodnej, bądź też przez nas inicjowanej, kierowanej i rozwijanej”². Podkreślił on jednak, że wychowanie przez sztukę nie ogranicza się do kształtowania upodobań estetycznych ani też do rozwijania wyobraźni i wyzwiania ekspresji twórczej – zakres tego wychowania jest znacznie szerszy, a strefa oddziaływań sztuki dotyczy całej osobowości jednostki, czyli „na wychowawczą funkcję sztuki składa się nie tylko estetyczna wartość dzieł sztuki i jej doznanie, lecz ponadto biorą w niej udział i inne, pozaestetyczne momenty ich treści, te mianowicie, które wywierają

¹ H. Read, *Wychowanie przez sztukę*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1976.

² S. Szuman, *O sztuce i wychowaniu estetycznym*, Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1969.

wpływ na kształtowanie społecznych, moralnych i światopoglądowych przekonań u odbiorców tych dzieł”³. Szuman we wszelkich oddziaływaniach w zakresie wychowania estetycznego wyodrębnia: udostępnianie i uprzystępnianie sztuki prowadzące do jej upowszechniania. Udostępnianie, czyli bezpośrednie obcowanie z dziełami sztuki, jest koniecznym warunkiem ich poznawania, doznawania i przeżywania. Uprzystępnianie polega na udzielaniu jeszcze niedoświadczonym odbiorcom pomocy w odkrywaniu, poznawaniu i odczuwaniu estetycznych cech i wartości utworów artystycznych, a funkcję pośrednika między dziełem sztuki a wychowankiem pełni wychowawca estetyczny. Upowszechnianie sztuki, jej szeroki i wnikliwy odbiór przez społeczeństwo decydują w rezultacie o kulturze danego społeczeństwa. Termin „sztuka” w nawiązaniu do „kultury” można być analizowany również na podstawie koncepcji pedagogicznych Bogdana Suchodolskiego, który postulował: „uspołecznienie kultury” (1937) i „wychowanie dla przyszłości” (1947–1968). Zdaniem Suchodolskiego w każdym procesie wychowania biorą udział trzej partnerzy: wychowawca, wychowanek oraz społeczno-kulturowy świat obiektywny, w którym obaj żyją i działają, wyznaczający im obu określone zadania i dokonujący ich oceny. Najistotniejszym i najbardziej podstawowym czynnikiem wychowania jest świat doznawany, istniejąca rzeczywistość.

W rozważaniach nad miejscem sztuki w wychowaniu człowieka wzięto również pod uwagę koncepcję Ireny Wojnar⁴. Ma ona charakter dwuzakresowy: pierwszy obejmuje wychowanie estetyczne jako kształcenie estetycznej wrażliwości i estetycznej kultury, konieczne dla przeżywania i poznawania wartości sztuki; drugi pokrywa się z kształceniem pełnej osobowości człowieka, więc również w sferze intelektualnej, moralno-społecznej, jako zdobywanie podstaw oceny moralnej i umiejętności rozumienia sytuacji ludzkich, przy równoczesnym dążeniu do skuteczniejszego porozumienia się z drugim człowiekiem oraz w sferze pobudzania wyobraźni i postawy twórczej. Wychowanie estetyczne ma być odpowiedzią na dualistyczny charakter sztuki jako zespołu dzieł i wartości

³ *Ibidem.*

⁴ I. Wojnar, *Możliwości wychowawcze sztuki*, Warszawa 1971; I. Wojnar, *Wychowanie przez sztukę*, Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1965.

przeżywanych, postrzeganych, rozumianych, ale również jako sposobu działania twórczego i ekspresji.

Zadania edukacji używającej sztuki jako źródła wychowania opierano na powyższych teoriach, ciągle starając się o wzbogacenie kierunku, który tylko nauczał wytwarzania sztuki i rozumienia jej przeszłości o refleksję nad powszechną potrzebą ekspresji, koniecznością pracy nad sposobami uprzystępnienia sztuki, a także nad stworzeniem systemu działań, które sztukę wprowadzałyby do aktywności najmłodszych uczestników rzeczywistości.

Na drodze do nazwania kierunku mianem „edukacji artystycznej” przez pewien czas ten rodzaj pedagogiki funkcjonował jako wychowanie plastyczne. W jego skład – oprócz uczenia studentów, jak wyrażać się poprzez rozmaite formy sztuki – czy raczej – ekspresji artystycznej – wchodziło poznanie kulturowych aspektów rzeczywistości, takich jak historia sztuki, estetyka, filozofia, a także takich, jak metodologia kształcenia i wychowania na różnych etapach rozwoju człowieka, w różnych formach i obszarach działania oraz psychologia, zarówno ogólna i rozwojowa, jak i twórczości.

Obecnie kierunek edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych według standardów kształcenia wyznaczonych dla tego kierunku przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, wyraża standardy kształcenia poprzez:

- kwalifikacje absolwenta: Absolwent edukacji artystycznej (I stopień) posiada wiedzę oraz umiejętności wykwalifikowanego twórcy w zakresie sztuk plastycznych oraz animatora kultury współczesnej. Jest przygotowany do posługiwania się językiem sztuki w obszarze klasycznych dyscyplin artystycznych i działań interdyscyplinarnych. Potrafi realizować dydaktyczne i wychowawcze zadania szkoły oraz instytucji kultury. Posiada wiedzę i umiejętności z zakresu nauczanego przedmiotu. Umie korzystać z tradycyjnych i nowoczesnych źródeł informacji. Potrafi stworzyć ofertę edukacyjną, pozwalającą uczniom zdobyć umiejętności z danego obszaru wiedzy, organizować pracę uczniów w ramach nauczanego przedmiotu, rozbudzać zainteresowania poznawcze uczniów, wspierać rozwój uczniów przez dobór metod, technik nauczania i środków dydaktycznych, badać i oceniać osiągnięcia

uczniów. Jest przygotowany do posługiwania się nowymi mediami. Uzyskane kwalifikacje i uprawnienia zawodowe (wskazując tylko I stopień kształcenia): Absolwent jest przygotowany do wykonywania zawodu nauczyciela na I etapie edukacyjnym (w szkole podstawowej), w ośrodkach i instytucjach kultury, sztuki i edukacji pozaszkolnej; mass mediach; strukturach promocyjnych i reklamowych. Jest przygotowany do podjęcia studiów drugiego stopnia lub podnoszenia kwalifikacji na studiach podyplomowych⁵;

- zakres treści kształcenia, do których zaliczają się: w grupie treści podstawowych: historia sztuki, antroposfera i ikonosfera, percepcja wizualna i twórczość artystyczna, upowszechnienie, animacja i promocja kultury wizualnej; w grupie treści kierunkowych: rysunek, malarstwo, grafika, rzeźba, struktury wizualne, intermedia, projektowanie graficzne, fotografia i multimedia. A w ramach II stopnia kształcenia dodatkowo: kultura i sztuka współczesna oraz projekty twórcze i kreacje wizualne i multimedialne⁶.

Standardy kształcenia edukacji artystycznej i praktyka edukacyjna pokazują, że w wyniku procesu dydaktycznego powstaje już nie tylko przysłówiowy nauczyciel czy instruktor plastyki w szkole lub domu kultury, ale że absolwentami są osoby posiadające interdyscyplinarne wykształcenie w przestrzeni sztuk wizualnych, dysponujące zarówno kompetencjami nauczycielskimi, animacyjnymi, ale i upowszechnieniowymi. Potrafiące stać się animatorami zarówno samej sztuki, jak i wielu działań w rozmaitych formach edukacyjnych i popularyzatorskich oraz być w swoich dziedzinach twórcami, badaczami, ekspertami, doradcami, pracownikami instytucji edukacyjnych i upowszechnieniowych.

Pamiętając o teoriach, na których była budowana, oraz badając współczesne potrzeby, edukacja artystyczna w dużej mierze skupia się na najmłodszych.

⁵ wydzialsztuki.up.krakow.pl/?page_id=41 (02.03.2015).

⁶ www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_05/e2542c58dc07324b499dd5dd0877d219.pdf (02.03.2015).

Sztuka dla dzieci jest wartością autonomiczną i ważnym obszarem kulturowych doświadczeń, może pełnić przede wszystkim funkcję czynnika animującego aktywność poznawczą, emocjonalną i wyobraźniową dziecka⁷. Dziecko w dzisiejszych czasach ma bardzo łatwy dostęp do bodźców i informacji. Nadmiar tych wrażeń inicjuje bierny i bezrefleksyjny odbiór obrazów, słów, zdarzeń. Znajomość praw rządzących rozwojem i sposobami reakcji na rzeczywistość jest koniecznym narzędziem w ręku świadomego edukatora, mającego zapobiegać sytuacjom, w których potencjalny adresat kultury jest narażony na zbyt gwałtowne wkroczenie w trudności świata i emocji ludzi dorosłych. Edukator artystyczny musi posiadać warsztat diagnozujący i rozwiązujący problemy osobowe, rodzinne i środowiskowe dziecka. Sztuka jest bowiem dziedziną, która na te potrzeby odpowiada. Jest podstawą każdej skutecznej techniki wychowawczej, ponieważ w procesie przystosowania się do życia w społeczeństwie twórcza wyobraźnia odgrywa dużą rolę, ale też dlatego, że wychowanie i kształcenie odbiorców sztuki, którzy potrafią w sposób wnikliwy i pogłębiony percypować, rozumieć i przeżywać utwory artystów, prowadzi do korzystania przez nich z dóbr kultury dla autorefleksji, wzbogacania i pogłębiania osobowości. Człowiek rozwija się zarówno pod wpływem doznań estetycznych, jak i poprzez uczestnictwo w sytuacji estetycznej, percypowanie wytworów sztuki – w każdej ich formie – od tradycyjnych po współczesne, opartych na partycypacji czy koncepcji ale również dzięki podejmowaniu własnej aktywności artystycznej. Coraz częściej potrzeby te są zauważane w programach szkolnych, co prowadzi do nasilenia współpracy z instytucjami upowszechniającymi sztukę oraz placówkami organizującymi działania stymulujące aktywność twórczą dziecka. Sztuka pomaga w przełamywaniu barier oddzielających szkołę od życia kulturalnego, poszerza ofertę animującą kulturowo. Absolwent edukacji artystycznej ma rozumieć te procesy i móc działać w każdej z opisanych sytuacji – zarówno jako nauczyciel sztuki, pośrednik, animator działań artystycznych i edukacyjnych, jak i jako pracownik instytucji kultury tworzący konkretną, odpowiednią i spójną ofertę skierowaną

⁷ *Sztuka dla dzieci szkolnych. Teoria – recepcja – oddziaływanie*, red. M. Tyszkowa, Warszawa–Poznań: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1979.

do określonego odbiorcy, atrakcyjną poprzez swoją aktualność i adekwatność. Ponieważ sztuka jest coraz intensywniej obecna w życiu, łącząc w sobie różne jego wymiary, staje się często próbą zrozumienia i interpretacji rzeczywistości – osobistej i społecznej – zarówno przez artystę, jak i odbiorcę. Edukacja artystyczna jest procesem wprowadzania w życie i aktywizacji na podstawie wartości sztuki i kultury. Jak już zauważono, w kręgu merytorycznych zagadnień dotyczących edukacji artystycznej w tym dydaktyki, metodyki nauczania sztuki, psychologii rozwojowej i procesów twórczych, arteterapii, znajdują się, poza metodyką edukacji szkolnej, dydaktyki szczegółowe pracy w ośrodkach metodycznych, instytucjach i placówkach kształcenia pozaszkolnego – domach kultury, muzeach i galeriach, sposoby konstruowania i prowadzenia projektów edukacyjnych międzynarodowych i krajowych. Osoba przygotowana do działania z ludźmi na tak szerokim polu aktywności powinna rozumieć procesy wychowawcze, edukacyjne, społeczne i kulturowe, powinna zarówno umiejętnie diagnozować grupę docelową, jak i projektować działania animacyjne oraz ewaluować ich rezultaty. Stąd też zakres merytoryczny przygotowania absolwenta musiał się poszerzyć również o wiedzę z zakresu relacji społecznych, mniejszości społecznych i kulturowych, działań w procesie i w sytuacjach specjalnych trudności.

Przeżywanie sztuki za każdym razem rozwija nowe potrzeby korzystania z przeżycia estetycznego w kształtowaniu całego człowieka, rozwijaniu jego postaw moralnych i twórczych. Zadania „upowszechniania i uprzystępniania” sztuki wymagają coraz większego zaangażowania edukatora, jego umiejętności plastycznych, psychologicznych, dydaktycznych, społecznych i organizacyjnych. Bycie odpowiedzialnym za działanie z drugim człowiekiem, bycie do tego przygotowanym poprzez nabywanie odpowiednich metod, narzędzi i technik jest podstawą dla wszelkich działań, które zawierać się mogą, poza spektrum działań edukacji artystycznej, również w szerokim pojęciu animacji kulturowej – animacji aktywnej, absorbującej zarówno umysł, emocje jak i ciało. Kontakty ze sztuką coraz częściej przybierają formę warsztatów artystycznych, w których edukator jest jednocześnie projektantem, stymulatorem działania i merytorycznym ewaluatorem działań. Coraz częściej edukator artystyczny staje

się animatorem społecznym i kulturowym angażującym w działania przez sztukę. Sztuka przeobraża człowieka, co skutkuje polepszeniem jakości życia indywidualnego poprzez wykształcenie twórczych dyspozycji jednostki, otwartości na świat, tolerancji, inteligencji i gotowości do samorealizacji. Działania z udziałem sztuki przyczyniają się również do poprawy jakości życia wspólnego, szczególnie poprzez rozwijanie kulturowej i etnicznej autoidentyfikacji, jednocześnie pomagając rozumieć odmienne poglądy i wartości oraz korzystać z nich do zrozumienia wieloaspektowości społeczeństwa, wzmocnienia poczucia wspólnoty i identyfikacji z grupą, ale też rozumienia i akceptacji odmienności postaw i zachowań. Animator kultury to osoba, która inspiruje społeczność lokalną, często żyjąc wśród mieszkańców, poznając i dając się poznać, dzieląc się swoją kreatywnością i wyzwalając ją u innych. Animator kultury to osoba, która świadomie podąża w miejsca, gdzie impuls twórczy może wywołać zastanowienie, zauważenie problemu, rozpoczęcie działań kulturotwórczych lub ich kontynuację. Osoby takie mają rozbudzać wrażliwość, kształtować umiejętności szerokiego i śmiałego myślenia oraz refleksję nad rzeczywistością, a w rezultacie pogłębiać świadomość. To właśnie świadomość, budowana na podstawie najistotniejszych wartości, współtworzy tożsamość osoby i poczucie bycia częścią środowiska i społeczności. Realna interpretacja działania animującego kulturowo, a więc też to, jakie człowiek odkrywa w nim znaczenia i jaki sens mu nadaje, będąc projektantem sytuacji bądź jej odbiorcą, zależy nie tylko od właściwości działania, ale także od szeregu właściwości odbiorcy, takich jak możliwości percepcyjne, stan ukształtowania struktur poznawczych, osobowość, inteligencja, właściwości emocjonalne, doświadczenia indywidualne, doświadczenia w kontaktach ze sztuką, przyswojone kody i konwencje kulturowe, gotowość ich wykrywania. Istotne są także cechy animatora – jego osobowość, otwartość, umiejętności adaptacyjne, empatia, ale też i wiedza psychologiczna i merytoryczno-przedmiotowa, umiejętności przechodzenia od czynności sensoryczno-motorycznych, poprzez sferę wyobrażeń przedrefleksyjnych, intuicyjnych, aż do świadomej i zorganizowanej refleksji.

Tak szeroko rozpisany zakres problemów, które znajdują się obecnie w obszarze działań edukacji artystycznej, wymaga próby usystematyzowania zakresów kompetencji edukatora artystycznego (animatora kultury) i pogrupowania ich w konkretne kategorie, z pełną świadomością możliwości nakładania się i przenikania.

Na pierwszy plan zdają się wysuwać kwalifikacje osobiste. W ich skład wchodziłyby te cechy osobowe, które powszechnie nazywamy „kulturą osobistą”, czyli dobre wychowanie, grzeczność, uprzejmość, takt, wyczuwanie. Cechy osobowe powinny być uzupełnione przez zdolności twórcze, czyli pomysłowość, fascynację zadaniem, umiejętność działania w sytuacji nowej, innowacyjność, brak obawy przed nieznanym. Do kwalifikacji osobistych można też zaliczyć kompetencje moralne, czyli uczciwość, odpowiedzialność, zdolność do refleksji moralnej wobec własnego postępowania, gotowość do samorealizacji i ustawicznego doskonalenia swoich umiejętności. Animatorzy kultury to osoby potrafiące gospodarować energią emocjonalną (ładunkiem ludzkich emocji, energią pojawiającą się w momencie budowania się relacji, impetem w działaniu prowadzonym z wiarą w powodzenie i pasją) swoją i uczestników działań – wzmacniać pasję, pobudzać kreatywność i aktywność, kierować w stronę samopoznania i samorozwoju uczestników, wskazywać potrzebę indywidualizacji podejścia do rzeczywistości, podkreślać konieczność moralności działań w ramach kreacji – indywidualnych i wspólnych. To osoby będące projektantem działania wykształconym w dziedzinie edukacji artystycznej, socjologii, filozofii, psychologii i antropologii kulturowej z jednoczesną pokorą w uczeniu się od uczestnika sytuacji działaniowej. Łącząca wiedzę teoretyczną i zaplecze akademickie z praktyką animacji stosowanej.

Kolejnym komponentem kompetencyjnym animatora kultury z punktu widzenia edukacji artystycznej są umiejętności społeczne/psychologiczne. Animatorzy to osoby potrafiące pracować z grupą, rozpoznawać potrzeby, odpowiednio reagować, działać dla dobra grupy, wykazywać empatię w stosunku do uczestnikami. Muszą być odpowiedzialni za przygotowanie, przebieg i świadome konsekwencje działania, potrafić kształcić otwartość na rozmaite postawy, myślenie alternatywne i twórcze, pobudzać wyobraźnię i wrażliwość,

wzmacniać poszanowanie różnorodności zarówno postaw, jak i wyborów. Konieczna jest u nich zdolność łagodzenia nieporozumień i zażegnania konfliktów, stosowania elementów mediacji lub znajdowania mediatorów. Ich zadaniem jest przewyższanie biernego sposobu przeżywania świata i sztuki przyswojonego w zachowawczym systemie edukacyjnym. Mają towarzyszyć w poznawaniu i doświadczaniu świata w sytuacji przesycenia możliwościami, informacjami, bodźcami, ucząc korzystania ze sztuki w celu nabywania umiejętności wartościowania i reagowania, rozbudzania otwartości myślenia i rozwijania zainteresowań, wzbogacania wiedzy o świecie i życiu, aktywizacji sił duchowych.

Umiejętności te wiążą się z kompetencjami komunikacyjnymi jako zdolnościami do bycia w dialogu z innymi i z samym sobą, rozumianymi też jako zdolność empatycznego rozumienia i akceptacji drugiej osoby, zdolność do krytyki pojętej jako poszukiwanie rozwiązań i kompromisów.

Opisane powyżej kompetencje potrzebują zakotwiczenia w wiedzy i praktyce. Wiedza ta dotyczy między innymi estetyki, historii sztuki, historii regionu/miejscowości, zjawisk sztuki i kultury dawnej i współczesnej, ikonosfery i antroposfery, pedagogiki, dydaktyk szczegółowych, psychologii rozwoju, poznawczej, społecznej, twórczości, informacji wizualnej i psychofizjologii percepcji. Edukatorzy artystyczni to osoby działające w obszarze szeroko pojętej sztuki, łącząc jej wymiary i sposoby wieloaspektowego rozumienia zwracające uwagę na konieczność autentycznej ekspresji i aktywnej percepcji. To osoby posiadające interdyscyplinarne wykształcenie w przestrzeni sztuk wizualnych, czyli praktyczne umiejętności w dziedzinach twórczości artystycznej – od form tradycyjnych, takich jak malarstwo, rzeźba, fotografia, do współczesnych, jak instalacja, performance, poprzez działania interaktywne, intermedialne i multimedialne. Wiedza praktyczna animatora powinna również dotyczyć działań z zakresu arteterapii.

Do obszaru wiedzy i praktyki zaliczyć też można kompetencje nauczycielskie animatorów kultury, choć niektóre z nich pojawiały się już w innych miejscach opisu kompetencji. Należą do nich⁸:

- kompetencje interpretacyjne jako zdolności rozumiejącego odnoszenia się do świata, do rzeczy, do siebie i innych. Traktowania świata jako rzeczywistości wymagającej stałej interpretacji;
- kompetencje moralne będące zdolnością prowadzenia refleksji moralnej. Domagają się one namysłu nad moralną prawomocnością własnych zachowań, a refleksja, którą umożliwiają kompetencje, jest zawsze samopoznaniem prowadzącym do życia w zgodzie z własnymi przekonaniami, jednocześnie bez ograniczania wolności innych;
- kompetencje komunikacyjne jako zdolność do dialogowego sposobu bycia, przełamującego anonimowość wypowiedzi obu stron dialogu i będącego próbą rozumienia siebie nawzajem, dzięki empatii i postawie niedyrektywnej;
- kompetencje normatywne jako umiejętność identyfikowania się z instrumentalnie pojętymi celami. Okazują się pomocne w odtwarzaniu celów osiągniętych przez innych, w wyborze celów zgodnych z zaakceptowaną konwencją albo w ustanawianiu własnych celów;
- kompetencje metodyczne jako umiejętność działania według reguł określających optymalny porządek czynności dla osiągnięcia celu;
- kompetencje realizacyjne jako umiejętność doboru środków i tworzenia warunków sprzyjających osiągnięciu celu, zapewnienia skuteczności działania.

Wychowanie przez sztukę uwzględnia psychiczne, fizyczne oraz duchowe potrzeby człowieka, przekazuje mu dobra kulturowe, ale sprawia też, że

⁸ Wg M. Śniadkowski, *Kompetencje animacyjne nauczyciela szansą w oddziaływaniu wychowawczym*, [w:] *Edukacja w społeczeństwie ryzyka. Bezpieczeństwo jako wartość*, red. M. Gwoździcka-Piotrowska, A. Zduniak, , Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, 2007.

człowiek jest przygotowany do wzbogacania kultury społeczeństwa. Animacja kultury prowadzi do samorozumienia i samourzeczywistniania, które są jej naturalną konsekwencją. Zadaniem animacji jest przygotowanie człowieka do aktywnego uczestnictwa w społeczeństwie, ale również ma ona na celu pobudzenie duchowego wymiaru stawania się człowiekiem ujawniającego się w różnorodnych formach twórczości i ekspresji. Konieczna jest zatem wszechstronna wiedza edukatora i jego doświadczenie pedagogiczne, aby najskuteczniej wykorzystać sztukę oraz inne aktywności twórcze dla rozwoju świadomego uczestnictwa w życiu, społeczeństwie i świecie.